

Archetype

Μνήμη Ορέστη Δουμάνη

Archetype team - 24/05/2018

Ορέστης Β. Δουμάνης

Θεσσαλονίκη, 23 Οκτωβρίου 1929 / Αργυρόκαστρο, 3 Μαΐου 2013

Συμπληρώνονται σήμερα πέντε χρόνια από την αδόκητη απώλεια του Ορέστη Δουμάνη. Ο ιδρυτής των «Αρχιτεκτονικών Θεμάτων» και του Ελληνικού Ινστιτούτου Αρχιτεκτονικής «επέλεξε» σχεδόν συνειδητά χρόνο και τόπο για την αποχώρησή του. Για εμάς όμως έφυγε απροσδόκητα, ενώ βρισκόταν σε πλήρη δημιουργική δραστηριότητα. Έφυγε αφήνοντας ένα κενό που δεν έχει αναπληρωθεί.

Ο Ορέστης Δουμάνης σπούδασε στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο και ξεκίνησε ως αρχισυντάκτης πρώτα στις εκδόσεις του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος και στη συνέχεια στο περιοδικό «Ζυγός» (1961-63) και στην «Αρχιτεκτονική» (1963-64). Η εμπειρία αυτή διαμόρφωσε μια ισχυρή προσωπική άποψη για το «τι -πρέπει να- είναι και τι θέλει η σύγχρονη ελληνική αρχιτεκτονική». Με την εμμονή του προοδευτικού εκσυγχρονισμού και την αναγνώριση και στήριξη αρκετών από τους πλέον προικισμένους αρχιτέκτονες και καλλιτέχνες της θρυλικής δεκαετίας του 1960, ο Δουμάνης ανέλαβε τη μακροβιότερη αποστολή του που δείχνει σήμερα σχεδόν μυθική: το 1967 εκδίδει το πρώτο τεύχος του περιοδικού «Αρχιτεκτονικά Θέματα» ενώ το 1970 ακολουθεί η δίδυμη έκδοση των «Θεμάτων Χώρου + Τεχνών».

Ο Δουμάνης, μέσω των περιοδικών που διηύθυνε ως τον θάνατό του (συνολικά 91 τόμοι) «συνόδευσε» και συνόπισε, από τις απαρχές της διαμόρφωσης μιας σύγχρονης ταυτότητας στα τέλη της δεκαετίας του 1950, μια πορεία σχεδόν 60 χρόνων της ελληνικής αρχιτεκτονικής. Κυρίως όμως μορφοποίησε με μοναδική ιδεολογική διαύγεια μιαν αντίληψη για το πώς η Ελλάδα μπορεί να είναι μια σύγχρονη και δημιουργική χώρα. Έχτισε μια ιδέα και μια εικόνα του τόπου που μπορεί χωρίς επιφυλάξεις να αποτελεί πρότυπο για κάθε άλλη δραστηριότητα. Πήγε πέρα από τη δουλειά του ως εκδότης. Γι' αυτό και βραβεύτηκε από την Ακαδημία Αθηνών το 2006, γι' αυτό και ανακηρύχθηκε επίτιμος διδάκτωρ από το Τμήμα Αρχιτεκτόνων Θεσσαλονίκης το 2007.

Αποφασιστική ήταν και η συμβολή του στη δημιουργία του Ελληνικού Ινστιτούτου Αρχιτεκτονικής, του οποίου υπήρξε πρωτεργάτης. Επιθυμούσε η καλή αρχιτεκτονική να υπηρετείται από ένα συνεκτικό φορέα για τη στήριξη, τη «διακίνηση» και την παραγωγή γεγονότων κάθε είδους. Μπορούμε να πούμε ότι, με τη διαρκή από τότε προσωπική του εγγήγορση, η πορεία του Ινστιτούτου που άλλαξε τα δεδομένα συζήτησης και προβολής της αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα, δικαίωσε τις προθέσεις του.

Ο Ορέστης αγαπούσε το ωραίο και το σημαντικό, ήξερε να το διακρίνει και να το αναδεικνύει. Απεχθανόταν αντίθετα τη μετριότητα. Το πρώτο ταξίδι του φοιτητής ακόμη, το 1951 στην Τριενάλε του Μιλάνου ήταν γι' αυτόν ένα πολιτισμικό σοκ, καθώς βρέθηκε απέναντι στην περίφημη εγκατάσταση από νέον του Lucio Fontana, και ανακάλυψε τη μοντέρνα αρχιτεκτονική στη μεταπολεμική Ιταλία. Από τότε αποφάσισε ότι δουλειά του ήταν να φέρει τον κόσμο μέσα στην Ελλάδα, να βοηθήσει κι' αυτός στον εκσυγχρονισμό αυτής της χώρας. Στρατεύθηκε ενάντια στον συντηρητισμό και στην πολιτική και κοινωνική παρακμή, με τον τρόπο του: κάνοντας δουλειά, ήδη από τα πρώτα τεύχη των «Αρχιτεκτονικών Θεμάτων» μέσα στη δικτατορία.

Ο Ορέστης στη ζωή του υπήρξε αντισυμβατικός, δηλαδή αυθεντικά δημιουργικός και ανατρεπτικός, γιατί είχε κρατήσει για τον εαυτό του την πολυτέλεια να υπηρετεί τις ιδέες του χωρίς αποκλίσεις. Υπηρέτησε τις ιδέες του με συνέπεια, επενδύοντας παράλληλα στην απaráμιλλη τέχνη της δημιουργίας ενός πλούσιου κύκλου φίλων και συνεργατών με κοινή κοσμοαντίληψη και κατανόηση των πραγμάτων.

Η δράση του έγινε σημείο αναφοράς για τη δική του γενιά και για τις επόμενες. Του οφείλουμε, όλοι μας, την ευθυκρισία, την ακεραιότητα, την ιδεολογική εντιμότητα, την ανεξαρτησία της γνώμης, την πολιτισμική περιέργεια, την οξυδέρκεια, τη μέθοδο, την αποτελεσματικότητα, την ατομική ευθύνη, εντέλει τον τρόπο να

είναι κανείς πολίτης του κόσμου. Του χρωστάμε όχι μόνο την ανάδειξη, όλα αυτά τα χρόνια, των καλύτερων αρχιτεκτονικών έργων σε ενιαίο πλαίσιο ερμηνείας και προβολής, αλλά και τα πολυάριθμα κείμενα που γράφτηκαν συχνά χάρη στη δική του παρότρυνση και επιμονή. Του χρωστάμε τη διαμόρφωση μιας ταυτότητας της αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα.

Η προσφορά του Ορέστη Δουμάνη έχει πλέον σήμερα ιστορική σημασία. Ο ίδιος υπήρξε ορθολογιστής και «αντικειμενικός», ζητώντας πάντα το καλύτερο από τους άλλους και από τον εαυτό του. Η πορεία του υπήρξε σταθερή, χωρίς κάμψεις, χωρίς κενά, χωρίς ελλείψεις-αυτή τουλάχιστον είναι η δημόσια εικόνα του. Γι' αυτό και παραμένει μια μοναδική προσωπικότητα, παράδειγμα ακέραιου και δημιουργικού ανθρώπου. Σε όλους εμάς, τους φίλους και συνεργάτες του, η μνήμη του παραμένει ζώσα και ανεξίτηλη.

**Το Διοικητικό Συμβούλιο του Ελληνικού Ινστιτούτου Αρχιτεκτονικής
3 Μαΐου 2018**

(Το κείμενο δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα του Ελληνικού Ινστιτούτου Αρχιτεκτονικής στις 3 Μαΐου 2018)

"Μνήμη Ορέστη Β. Δουμάνη για τα πέντε χρόνια από τον θάνατό του"
Επιμέλεια Ανδρέα Γιακουμακάτου